

ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: ΕΡΕΥΝΑ

Ιούνιος 2009

Κείμενο Πολιτικής

Marina Nikolova

Κύρια χαρακτηριστικά της Βουλγαρικής μετανάστευσης στην Ελλάδα

- Ο αριθμός των βουλγάρων πολιτών που ζούσαν στην Ελλάδα το 2008 κυμαίνεται από 30.000 έως 110.000 άτομα (δεδομένου ότι είναι πολίτες ΕΕ, πολλοί δεν καταγράφονται στο Υπουργείο Εσωτερικών).
- Οι Βούλγαροι γεωγραφικά είναι συγκεντρωμένοι στην Αττική, τα νοτιοδυτικά παράλια της Πελοποννήσου και την Κρήτη. Υπάρχει και ένας σταθερός αριθμός βουλγάρων στην Κεντρική Μακεδονία.
- Οι περισσότεροι απασχολούνται σε ιδιωτικά νοικοκυριά, σε υπηρεσίες παροχής καταλύματος και εστίασης και στις οικοδομές.
- Η στέγαση και οι συνθήκες εγκατάστασης εξαρτώνται από την θέση εργασίας του μετανάστη.

*Είσοδος στην ΕΕ:
τι άλλαξε;*

- Στην περίοδο 2007-2009, οι βούλγαροι συνέχισαν να έρχονται για να εργαστούν ανασφάλιστοι και χωρίς άδεια εργασίας στην Ελλάδα.
- Η πιο σημαντική αλλαγή για τους βούλγαρους μετανάστες ήταν το άνοιγμα της αγοράς εργασίας στην Ελλάδα το 2009, το οποίο επέτρεψε την νομιμοποίηση της μέχρι τότε παράτυπης για κάποιους εργασιακής δραστηριότητάς τους.
- Σήμερα η διαδικασία έκδοσης άδειας διαμονής και εργασίας είναι λιγότερο χρονοβόρα και δεν κοστίζει.
- Έχει επίσης ξεκινήσει η συνεργασία ανάμεσα στις υπηρεσίες ασφάλισης των δυο χωρών για την αναγνώριση του χρόνου εργασίας και την μεταφορά των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων.
- Τα δίκτυα παίζουν σημαντικό ρόλο όχι τόσο στη λήψη της απόφασης για την μετανάστευση όσο στην εγκατάσταση και την εύρεση εργασίας.
- Η ύλη στις εφημερίδες και η δραστηριότητα των δικηγόρων που ασχολούνταν με τους μετανάστες βουλγαρικής εθνικότητας, έπειτα από το 2007 στρέφεται περισσότερο γύρω από θέματα που αφορούν τους πολίτες ευρωπαϊκού κράτους, με τις προβληματικές και τις ευκαιρίες που δίνει αυτό το καθεστώς
- Οι σύλλογοι επικεντρώνονται στο θέμα εκμάθησης βουλγαρικής γλώσσας στα παιδιά.

Συμπερασματικές παρατηρήσεις

- Η μετανάστευση από την Βουλγαρία δεν έχει σταματήσει, παρ' όλο που η χώρα έγινε μέλος της Ε.Ε.
- Τα κίνητρα επιστροφής στη Βουλγαρία δεν έχουν αλλάξει έπειτα από την ένταξη στην Ε.Ε.
- Σύγκρουση ανάμεσα του καθεστώτος του ευρωπαϊού πολίτη και της εργασιακής πραγματικότητας
- Όλο και λιγότεροι σε σχέση με το σύνολο απασχολούνται σε αγροτικές εργασίες σύμφωνα με την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού της ΕΣΥΕ
- Ο κλάδος της οικιακής εργασίας συνεχίζει να απασχολεί το μεγαλύτερο ποσοστό των βουλγάρων στην Ελλάδα
- Η αναλογία ανάμεσα στα δυο φύλα δεν έχει αλλάξει – οι γυναίκες είναι 2/3 του συνόλου
- Απλοποίηση των διακρατικών συναλλαγών σχετικά με πολιτικά δικαιώματα – όπως μεταφορά δικαιωμάτων για την συνταξιοδότηση
- Οι νέοι άνδρες με οικογένειες έχουν την τάση για μακροπρόθεσμη μετανάστευση στην Ελλάδα

Οι φάσεις της Βουλγαρικής μετανάστευσης στην Ελλάδα

Η βουλγαρική μετανάστευση προς την Ελλάδα έχει περάσει τέσσερα στάδια από το 1990 ως σήμερα.

Η πρώτη περίοδος (1989-1996) χαρακτηρίζεται από εποχιακή μετανάστευση σε αγροτικές εργασίες και μικρο-εμπόριο στην Βόρεια Ελλάδα.

Η δεύτερη περίοδος (1997-2001) σηματοδοτείται από το αποκορύφωμα της οικονομικής κρίσης στην χώρα προέλευσης το χειμώνα του 1997. Καθώς και από τα πρώτα προγράμματα νομιμοποίησης στην Ελλάδα. Εκείνη την περίοδο παρατηρείται ότι οι κοινωνικές επαφές ανάμεσα στους βούλγαρους εντατικοποιούνται με αποτέλεσμα να οργανωθούν στους πρώτους συλλόγους. Επίσης ανοίγουν και οι πρώτες εθνοτικές επιχειρήσεις που προσφέρουν υπηρεσίες προς τους νεοεισερχόμενους μετανάστες.

Η τρίτη περίοδος (2001-2007) ορίζεται από την κατάργηση της θεώρησης εισόδου για τις χώρες της ζώνης Σένγκεν και την ένταξη της Βουλγαρίας στην Ε.Ε.

Η τέταρτη περίοδος αρχίζει μετά το 2009 όταν δυο χρόνια μετά από την ένταξη της Βουλγαρίας στην Ε.Ε., η Ελλάδα επέτρεψε την ελεύθερη πρόσβαση των βουλγάρων πολιτών στην αγορά εργασίας.

Μέγεθος του μεταναστευτικού πληθυσμού και δημογραφικά χαρακτηριστικά

Η Ελλάδα βρίσκεται στην τρίτη θέση ως μεταναστευτικός προορισμός για τους Βούλγαρους

Σύμφωνα με στοιχεία του Υπουργείου Εσωτερικών που βασίζονται στον αριθμό των άδειων παραμονής σε ισχύ και των σχετικών βεβαιώσεων για άδειες που αναμένεται να εκδοθούν, οι βούλγαροι το 2008 αριθμούσαν 29.959 άτομα.

Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΕΔ της ΕΣΥΕ για το τελευταίο τρίμηνο του 2008 ο πληθυσμός των βουλγάρων είναι 40.210 άτομα.

Σύμφωνα με εκτιμήσεις των βουλγαρικών συλλόγων, ο αριθμός των βουλγάρων κυμαίνεται ανάμεσα σε 70.000 και 110.000 άτομα.

Τα 2/3 του μεταναστευτικού πληθυσμού είναι γυναίκες

Οι Βούλγαροι γεωγραφικά είναι συγκεντρωμένοι στην Αττική, τα νοτιο-δυτικά παράλια της Πελοποννήσου και την Κρήτη. Υπάρχει και ένας σταθερός αριθμός βουλγάρων στην Κεντρική Μακεδονία οι οποίοι απασχολούνται σε εποχιακές εργασίες.

Τα 3/4 των μεταναστών έχουν ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Κοινωνικο-οικονομική κατάσταση

Σύμφωνα με την απογραφή του 2001 ζούσαν και εργάζονταν στην Ελλάδα 23.147 βούλγαροι πολίτες. Η γεωργία ήταν ο κλάδος με το υψηλότερο ποσοστό απασχόλησης και με μικρή διαφορά ακολουθούν οι «λοιπές υπηρεσίες» - στην συγκεκριμένη περίπτωση η οικιακή εργασία. Ο τρίτος πιο σημαντικός κλάδος απασχόλησης ήταν οι κατασκευές.

Σύμφωνα με στοιχεία του 2008 (Ε.Ε.Δ. της ΕΣΥΕ), οι βούλγαροι που ζουν στην Ελλάδα είναι περίπου 40.000 άτομα, από τους οποίους οι περισσότεροι απασχολούνται σε ιδιωτικά νοικοκυριά, σε υπηρεσίες παροχής καταλύματος και εστίασης, και στην οικοδομή.

Οι περισσότεροι είναι μισθωτοί, ενώ υπάρχουν και αυτοασφαλισμένοι.

Η στέγαση και οι συνθήκες εγκατάστασης εξαρτώνται από την εργασία με την οποία ασχολείται ο μετανάστης.

Οι περισσότεροι ενοικιάζουν σπίτια μαζί με την οικογένειά τους ή με φίλους, ενώ αρκετές γυναίκες οι οποίες εργάζονται ως οικιακές βοηθούς μένουν στις οικίες των εργοδοτών. Οι εργαζόμενοι στις αγροτικές εργασίες συχνά μένουν σε δύσκολες συνθήκες.

Οι εργασιακές σχέσεις με τους εργοδότες όσο αφορά τις συμβάσεις εργασίας και την ασφάλεια δεν έχουν υποστεί σημαντικές αλλαγές έπειτα από την ένταξη της Βουλγαρίας στην Ε.Ε.

Ως επί το πλείστον ψάχνουν μέσω φίλων να βρουν εργασία και όχι στα γραφεία εργασίας.

Αλλαγές στην Βουλγαρική Μετανάστευση μετά την είσοδο τους στην ΕΕ

Ζητήματα πολιτικής

Η πιο σημαντική αλλαγή για τους Βουλγάρους μετανάστες ήταν το άνοιγμα της αγοράς εργασίας στην Ελλάδα το 2009, το οποίο επέτρεψε την νομιμοποίηση της μέχρι τότε παράτυπης για κάποιους εργασιακής δραστηριότητάς τους.

Η διαδικασία έκδοσης άδειας παραμονής και εργασίας έγινε απλούστερη και χωρίς παράβολο.

Οι υπηρεσίες ασφάλισης των δύο χωρών υποχρεούνται σε συνεργασία για την αμοιβαία αναγνώριση του χρόνου εργασίας και των σχετικών συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων.

Οι ίδιοι οι μετανάστες τονίζουν τη σημασία της ελευθερίας κίνησης μεταξύ των δύο χωρών από το 2007 και μετά.

Ζητήματα ταυτότητας

Εύκολη η αλλαγή του αυτοπροσδιορισμού ως πολίτες κράτους της Ε.Ε.

Εμφανίζεται η ανάγκη εκμάθησης της βουλγαρικής γλώσσας στα παιδιά

Αναγνώριση από την πλευρά του ελληνικού κράτους της ανάγκης έκφρασης της πίστης στη μητρική γλώσσα και ως συνέπεια ίδρυση βουλγαρικού ορθόδοξου ναού την άνοιξη του 2008 στην Αθήνα

Η «βιομηχανία» της μετανάστευσης:

Δίκτυα

Τα δίκτυα παίζουν σημαντικό ρόλο όχι τόσο στη λήψη της απόφασης για την μετανάστευση όσο για την εγκατάσταση και την εύρεση εργασίας

Στα δίκτυα συμμετέχουν είτε άτομα από τον κύκλο της οικογένειας, είτε φίλοι ή γνωστοί, είτε άγνωστοι που παίζουν το ρόλο του «μεσίτη»

Υπηρεσίες

Οι επιχειρήσεις που ανοίγουν οι βούλγαροι είναι μεγαλύτερης ποικιλίας από πριν αν και οι υπηρεσίες και τα προϊόντα τους προσανατολίζονται κυρίως προς ομοεθνείς πελάτες

Η ύλη στις εφημερίδες και η δραστηριότητα των δικηγόρων που ασχολούνταν με τους μετανάστες βουλγαρικής εθνικότητας, έπειτα από το 2007 στρέφεται σε θέματα που αφορούν τους πολίτες ευρωπαϊκού κράτους, με τις προβληματικές και τις ευκαιρίες που δίνει αυτό το καθεστώς

Δημιουργήθηκε συμβουλευτικό γραφείο σε θέματα εργασίας στην Ελλάδα, μέσω Ευρωπαϊκού προγράμματος που εξυπηρετούσε δωρεάν, στη μητρική γλώσσα των μεταναστών και συνεργαζόταν με τις ελληνικές αρχές καθώς και με ΜΚΟ.

Έπειτα από την ένταξη στην Ε.Ε. τα δικηγορικά γραφεία ασχολούνται με θέματα ευρωπαϊκής νομοθεσίας και διακρατικής πρακτικής ειδικά όσον αφορά στις συντάξεις

Κρίση στο μεταναστευτικό τύπο και στροφή προς άλλα μέσα ενημέρωσης – ίντερνετ, ραδιόφωνο

Σύλλογοι μεταναστών

Υπάρχουν σύλλογοι που διοργανώνουν πολιτιστικές εκδηλώσεις, σύλλογοι με σκοπό την μετεκπαίδευση και τοπικοί σύλλογοι. Μετά το 2007 το ενδιαφέρον των συλλόγων μετατοπίζεται σε θέματα εκμάθησης βουλγαρικής γλώσσας στα παιδιά και τη δημιουργία σχολείου, αλλά και εκμάθησης υπολογιστών και ξένων γλωσσών σε ηλικιωμένους.

Υπάρχει σύγχυση ανάμεσα στην έννοια του «συλλόγου» και της «εθνοτικής επιχείρησης» όσο αφορά το σκοπό και ιδιαίτερα τις προθέσεις των διοργανωτών

Δεν υπάρχει πληροφόρηση όσο αφορά την οργάνωση, νομιμοποίηση και λειτουργία των συλλόγων

Συμπερασμα- τικές Παρατηρή- σεις

- Η μετανάστευση από την Βουλγαρία δεν έχει σταματήσει, παρ' όλο που η χώρα έγινε μέλος της Ε.Ε.
- Τα κίνητρα επιστροφής στη Βουλγαρία δεν έχουν αλλάξει έπειτα από την ένταξη στην Ε.Ε.
- Η άτυπη εργασία παραμένει συχνό φαινόμενο παρά την ένταξη στην ΕΕ.
- Αρκετές εθνοτικές επιχειρήσεις στράφηκαν προς νέες δραστηριότητες (μεταφράσεις, αγοραπωλησίες στη Βουλγαρία, κ.λ.) αντί για την βοήθεια στην έκδοση των χαρτιών.
- Όλο και λιγότεροι σε σχέση με το σύνολο απασχολούνται σε αγροτικές εργασίες ενώ ο κλάδος της οικιακής εργασίας συνεχίζει να απασχολεί το μεγαλύτερο ποσοστό των βουλγάρων στην Ελλάδα
- Οι άνδρες είναι πιο ευέλικτοι από τις γυναίκες στο να αλλάξουν επαγγελματικό προσανατολισμό
- Οι νέοι άνδρες με οικογένειες έχουν την τάση για μακροπρόθεσμη μετανάστευση στην Ελλάδα

Προτάσεις Μεταναστευ- τικής Πολιτικής

- Μαθήματα/σεμινάρια μετεκπαίδευσης σε διάφορους κλάδους για τους μετανάστες
- Δημιουργία υπηρεσιών πληροφόρησης κατά τόπους σε θέματα διαμονής και εργασίας στη βουλγαρική γλώσσα

Το ερευνητικό πρόγραμμα IDEA χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Δ/ση Έρευνας και Τεχνολογίας, 6ο Πρόγραμμα Πλαίσιο, Προτεραιότητα 8 Ενσωμάτωση και Ενδυνάμωση του Ευρωπαϊκού Πεδίου Έρευνας

Όλες οι Εκθέσεις και τα Κείμενα Πολιτικής είναι διαθέσιμα στην ιστοσελίδα του προγράμματος: <http://www.eliamep.gr/idea/>

Για την έκθεση και το κείμενο πολιτικής για τη Βουλγαρική μετανάστευση, παρακαλώ επικοινωνήσετε με τη συγγραφέα Marina Nikolova (marinaniki@gmail.com)

Για γενικότερες πληροφορίες παρακαλώ επικοινωνήσετε με την Δρ. Άννα Τριανταφυλλίδου (anna@eliamep.gr)

Για περισσότερες πληροφορίες για ερευνητικά προγράμματα στον τομέα των Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών, παρακαλώ επισκεφτείτε: http://ec.europa.eu/research/social-sciences/index_en.html

